

اولین تور بازدید از محله چهاربرج برگزار شد

ظرفیت‌های گردشگری؛ چشم انتظار سرمایه‌گذاری

رضا کوشکی - محله چهاربرج یکی از محلات قدیمی بولوار شاهنامه است. این محله با داشتن ظرفیت‌های تاریخی و گردشگری منحصر به فرد و همچنین همجواری با مجموعه تاریخی و فرهنگی آرامگاه فردوسی،

قابلیت تبدیل شدن به منطقه‌ای توریستی و گردشگری را دارد. با این وجود به دلیل نبود سرمایه‌گذار و تبلیغات ناکافی، هنوز دیدنی‌های این محله، ناشناخته و گمنام مانده است. خوشبختانه با پای کار آمدن مردم

این محله و تشکیل «انجمن مردمی احیای طوس»، اولین تور بازدید از چهاربرج، پنجشنبه گذشته با همراهی گروه مشهدگردی چهارباغ و جمعی دیگر از مشهددوستان برگزار شد.

یخدان بازمانده دوره قاجار

یکی از آثار به جامانده از دوران قاجار، یخدان قدیمی محله چهاربرج است که در روزهای گرم تابستان، یخ اهالی روستا و بخشی از شهر مشهد را تأمین می‌کرده است. مرتضی شبانی، یکی از اهالی قدیمی محله چهاربرج، که به عنوان راهنما گردشگران را همراهی می‌کند، درباره این یخدان قدیمی می‌گوید: «یخدان از اختراعات ایرانیان به‌ویژه کویرنشینان است. یخدان‌ها که در گذشته، کار یخچال‌های امروزی را انجام می‌دادند، دارای ساختمان مخروطی شکلی هستند که از سه قسمت آبراه (جو)، مخروط (گنبد) و گودال یخدان تشکیل شده‌اند. برای تهیه یخ در روزهای سرد زمستان، میراب و جمعی از زارعان از طریق جو (آبراه)، آب قنات را به داخل گودال یخدان هدایت می‌کردند و بعد از مقداری پر شدن، جلوی آن را می‌بستند. آب در اثر سرمای شب، یخ می‌بست. صبح روی یخ را با پوشال‌های کاه می‌پوشاندند و شب بعد دوباره آب را به داخل گودال یخدان هدایت می‌کردند. خوبی این روش این بود که یخ به صورت لایه لایه و جدا از هم قرار می‌گرفتند و کندن آن‌ها در تابستان به سادگی انجام می‌شد. این کار تا زمانی که محوطه یخدان پر می‌شد، ادامه داشت. بعد از پر شدن، در ورودی یخدان را می‌بستند و با شروع فصل تابستان، از یخ‌های موجود استفاده می‌کردند.»

تقسیم یخ در بین کشاورزان روستا

شبانی در ادامه با اشاره به اینکه تقسیم و فروش یخ قوانین خاصی داشته است، می‌گوید: «مالک یخدان، ارباب ده بود و خرید و فروش یخ بر عهده او بود. تقسیم یخ بر اساس تعداد رعا یا و زمین زیرکشتشان که در اصطلاح به آن «صحرا» می‌گفتند، صورت می‌گرفت؛ به عنوان مثال صحرای حاج علی که شامل ۱۰ هکتار زمین و ۲۰ کشاورز بود، یک قالب یخ و صحرای حاج حسن که شامل ۲۰ هکتار زمین و ۴۰ کشاورز بود، ۲ قالب یخ سهم داشت. نمایندگان هر صحرا هر روز به یخدان مراجعه می‌کردند و سهم خود را از مسئول یخدان می‌گرفتند. بقیه اهالی چه

آن‌هایی که برای زارعان کار می‌کردند به آن‌ها «بلکار» می‌گفتند و چه آن‌هایی که زمین و آبی نداشتند، مانند حمامی، آرایشگر و مغازه‌دار که خوش نشین بودند، نیز سهم مشخصی از یخ را دریافت می‌کردند. به جز اهالی چهاربرج، ساکنان روستاهای اطراف هم یخ خود را از این یخدان می‌خریدند. مقادیری از این یخ هم برای مصرف در مغازه‌های بستنی‌فروشی به شهر فرستاده می‌شد. این یخدان تا سال ۱۳۵۲ فعال بود و بعد از ورود یخچال‌های صنعتی و خانگی، یخدان چهاربرج اهمیت خود را از دست داد و به فراموشی سپرده شد. در حال حاضر نیز تلاش‌هایی برای مرمت آن انجام شده است و اگر مالک شخصی یخدان همکاری لازم را داشته باشد، می‌توان این اثر تاریخی و فرهنگی را حفظ کرد.»

عمارت اربابی با معماری دوره قاجار و پهلوی

در ادامه تور، بازدید می‌کنیم از عمارت اربابی که ارباب روستای چهاربرج (غلامرضا سبزواری) آن را در دوره پهلوی اول یا اواخر دوره قاجار ساخت و به عنوان اقامتگاه خانوادگی استفاده کرد. علی نصیری، یکی دیگر از اهالی چهاربرج و از اعضای انجمن مردمی احیای طوس، با اشاره به سبک معماری ویژه این خانه اربابی می‌گوید: «معمار این خانه اربابی به دستور غلامرضا سبزواری، ارباب ده، این بنا را بر اساس معماری رایج در اواخر دوره قاجار و پهلوی اول که تلفیقی از معماری اصیل ایرانی و فرنگی بود، ساخته است. گچ‌بری‌ها، ستون‌ها، حوض، آب‌نمای زیبا و سیستم تهویه منحصر به فرد، جلوه و شکوه خاصی به این بنا داده است. این عمارت در باغی چهارهکتاری قرار داشت (اما اکنون مقداری از زمین‌های اطراف آن واگذار شده و مساحتش کمتر است) و انواع گل‌ها و درختان میوه (خارجی و داخلی) در آن کاشته شده بود. ساخت چنین بنای اربابی‌ای تا آن زمان بی‌سابقه بود و از این لحاظ دارای ارزش تاریخی و هنری زیادی است. این خانه اربابی تا سال ۱۳۶۰ یا ۱۳۶۲ مسکونی بود و بعد از فوت ارباب ده، در دست مشاور و نماینده او بود و در حال حاضر نیز در تملک

موزه و گود پهلوانی شه لافتی؛ حاصل ۴۰ سال تلاش پهلوان رستم

در پایان این تور از موزه و گود پهلوانی شه لافتی بازدید می‌کنیم. این گود و موزه منحصر به فرد آن، حاصل ۴۰ سال تلاش بی‌وقفه علی اکبر قاسمی معروف به پهلوان رستم است. پهلوان رستم با اشاره به علاقه‌اش به فردوسی و شاهنامه می‌گوید: «از دوران نوجوانی به فردوسی و شاهنامه خوانی علاقه زیادی داشتم. همین موضوع مرا به ورزش زورخانه‌ای و مرشدی سوق داد. با تمرینات شبانه‌روزی و استفاده از تجربه پیش‌کسوتان، مرشدی گود زورخانه را آموختم. من برای جذب بیشتر مردم به‌ویژه جوانان به ورزش زورخانه‌ای و آشنایی با بزرگان این ورزش اصیل و ملی، لوازم و عکس‌های پیش‌کسوتان و نام‌آوران این ورزش باستانی را جمع‌آوری کردم و در این زورخانه که خودم ساخته‌ام، به نمایش گذاشتم. این قاب‌ها و لوازم قدیمی حاصل تلاشی چهل ساله است. در حال حاضر مشکل ما کمبود جای مناسب است. با توجه به تعداد زیاد وسایل موزه و نبود فضای مناسب برای نگهداری آن‌ها، با مشکل جا و مکان مناسب روبه‌رو هستیم و برای حفظ این اشیاء به کمک سازمان‌های مربوط نیازمندیم. بدون تردید ساخت یک موزه و سامان‌دهی این اشیاء و وسایل، در جذب گردشگر موثر خواهد بود.» این‌ها گوشه‌ای از بناهای تاریخی فرهنگی محله چهاربرج است که نشان‌دهنده ظرفیت چشمگیر این محله برای تبدیل شدن به یک نقطه هدف بوم‌گردی است. امیدواریم با توجه مسئولان، این امر هر چه سریع‌تر محقق شود.